

BARRY LEVINSON

PER CALUM

Uimiddelbart er Barry Levinson svær at placere. Der er på den ene side manuskriptforfatteren, der – tilsyneladende uden spor besvær – falder til i et Mel Brooks-univers (Levinson var med til at skrive »Silent Movie« og »High Anxiety«), og på den anden side er der manuskriptforfatteren af et par sociale melodramaer som »... and Justice for All« (instrueret af Norman Jewison) og »Inside Moves« (iscenesat af Richard Donner). Yderligere er der den Barry Levinson, der leverer manuskripter til lystspil-forsøg som »Best Friends« (Norman Jewison) og »Unfaithfully Yours« (en *unfaithfully* omskrivning af Preston Sturges' film af samme navn) instrueret af det noget svingende talent Howard Zieff.

Og endelig er der så instruktøren Barry Levinson. Men også her melder vanskelighederne sig med det samme. Der er på den ene side den meget sikkert instruerede debutfilm »Diner« (1982), og over for den står så den sære og fascinerende og på mange måder ganske forføjede »The Natural« (Den bedste, 1984).

Alt efter temperament kan man så anke over at manden spreder sit talent ud i alt for mange retninger – eller applaudere, at Barry Levinson synes opsat på at afprøve sit talent for han vælger, i hvad retning karrieren skal styres. Og endelig er det jo ganske usikkert, hvor meget af manuskriptforfatteren Levinson, der er sluppet med i filmene efter hans manuskripter (som han i øvrigt ikke har været ene om at skrive), eller hvor meget af instruktøren Levinson, der kan findes i en film som »The Natural« (som Levinson ikke har været med til at skrive), hvor der også skal tages hensyn til en stjerne som Robert Redford.

Mest nærliggende er det nok at betragte »Diner« som et gyldigt eksempel på Barry Levinsons talent. Filmen er dels baseret på hans eget manuskript, som han skrev alene, og dels er historien baseret på menneskers mødt i ungdommen og siden genkaldt i en alder, der er befordrende for overblikket.

»Diner« kan umiddelbart minde om »American Graffiti«, men Barry Levinson film er mere moden end Lucas', mindre forhippet på at charmere.

Det er en fortælling udspillet blandt unge i Baltimore i 1959. På den lokale grillbar mødes filmens fem hovedpersoner for at snakke over *french fries* og *coke*. Der er Shrevie (Daniel Stern), der er ekspedient i en radio- og TV-forretning. Han er filmens mest modne person, der i løbet af den udvikling, som filmen beskriver, lærer at kontrollere sin passion for musik og underordne den i forholdet til konen; som den eneste af de fem venner er han nemlig gift, og derfor en erfaren mand at spørge til råds for Eddie (Steve Guttenberg), der i fem år er kommet fast sammen med en pige og nu har fastsat bryllupsdatoen. Der mangler blot én ting: nemlig at hun består en prøve. Hun skal eksamineres og bestå verdens skrappeste football-eksamen. Klarer hun ikke spørgsmålene, så aflyser Eddie brylluppet.

Så er der Boogie (Mickey Rourke), der arbejder som damemfrisør om dagen og om aftenen studerer jura for at gøre indtryk på pigerne. Boogie er en uhelbredelig spiller, villig til at vædde om alt, og ude af stand til at fastholde et forhold fordi der er så mange piger at forføre, så mange

drømme at jage. Og der er Timothy (Kevin Bacon), en desperat ung mand der har valgt at bryde med sit velhavermiljø og som står parat til i et efterfølgende ti-år at leve mere eller mindre »eksistentialistisk«. Endelig er der den pæne Billy (Timothy Daly), der har gjort sin veninde gravid og nu vil giftes med hende. Hun gennemskuer ham dog, ser at han kun frier, fordi konventionen nu kræver at det gør man, og afslår frieriet – også fordi hun er interesseret i at gøre karriere inden for TV.

Barry Levinson har fortalt, at filmen for ham tog form, da det gik op for ham, at det var piger, det drejede sig om. »I realized how difficult it was for the boys to communicate with the girls. Today women have an awareness of themselves. Guys have the beginning of an awareness of women. But at that time (1959) there wasn't any awareness. There was no understanding at all. So I decided that all the stories would basically revolve around male-female relationships. That's when ideas started to percolate«.

I en række smukt realiserede episoder samles og afrundes da billedet af de fem kammerater. Ganske udemonstrativt bliver snakken og begivenhederne og personerne til en helhed, der forekommer så frapperende ligetil, at man først bagefter indser, at Barry Levinson i denne film til fulde har forstået den kunst at skjule kunsten.

Dialogen er eksemplevis fremragende. Præcis i sin registrering af tidens fænomener, og samtidig handlingsbefordrende, hvad enten man seriøst diskuterer musik (hvem er bedst, Frank Sinatra eller Johnny Mathis? spørges der oprigtigt – og karakteristisk glemmes spørgsmålets berettigelse, da der svares: »You wouldn't try to *make out* to Sinatra, would you?«) for så at komme tilbage til det store mysterium: Piger. Hvad vil de, og hvorfor og hvordan? Den giftfærdige Eddie spørger nervøst Shrevie om han er lykkeligt gift, og Shrevie søger fortvivlet at forklare, hvordan han fornemmer tilstanden, uden at kunne bringe det til anden redegørelse end »when you get married, it's crazy, I don't know, you can get it whenever you want it, but ...«.

Eller scenen, hvor Shrevie i sin omfangsrige pladesamling leder efter en bestemt plade og så, da han omsider har fundet den, med dårligt kontrolleret vrede at spørge konen hvordan pokker hun kan finde på at placere en James Brown-plade under J? Hvorefter han affyrer hele bredsiden og belærer hende om, at alle hans plader er placeret alfabetisk under de respektive genrer, og at hans plader er en del af hans liv, at hun aldrig spørger ham om den slags ting, at hun for pokker ikke engang ved hvem Charlie Parker er.

Det er givet en scene, som mange kan finde noget af sig selv i, og scenen tog da også kegler, da jeg så filmen. Men Barry Levinson er for klog til at lade den stå alene, og senere i filmen uddyber han netop forholdet mellem Shrevie og konen og viser, at Shrevies udbrud blot var én side af en person på vej til at blive voksen og i stand til at vise forståelse og have mod til at vise følelser også.

Også som personinstruktør er Barry Levinson fremragende i denne film. Både hovedpersoner og bipersoner spiller ganske formidabelt, både som ensemble og som solister. Mest *star quality* synes der at være i Mickey Rourke som Boogie, med en charme der har fået kritikeren Richard Corliss til at sammenligne ham med Jack Nicholson. Mickey Rourke har i hvert fald udstråling så det batter, og han evner på samme tid at udlevere og forsvare sin figur i filmen. Han er den evige skørtejæger og den evige spiller, på én gang barn og voksen. Der er nok psykopatiske træk i ham.

Instruktøren Barry Levinson ses her sammen med skuespilleren Robert Redford under en pause i optagelserne til »The Natural«.

Det er der også i den manio-depressive Timothy, en selvdestruktiv person, der synes prædestineret til at trask i hælene på adskillige fortabte generationer. og han er med hele sin ukonventionelle væremåde den mest konventionelt anskuede af filmens personer. Hans figur bliver aldrig tragisk, som den dog må være tænkt på manuskriptplanet.

Uden at være noget skelsættende værk er »Diner« hele tiden klog og underholdende og vittig og følelsesstærk i sin skildring af normaliteten anno 1959 i Baltimore. Den gav lyst til flere film af instruktøren, og næsten som på bestilling var der kort tid efter premiere på Barry Levinsons anden og foreløbig seneste iscenesættelse, romanfilmatiseringen »The Natural«.

Den bog, der danner grundlag for filmen, er Bernard Malamuds godt 30 år gamle debutroman med samme titel. Før filmen kendte jeg kun bogen af omtale. Efter at have læst romanen har jeg svært ved at se, hvad der har gjort bogen så fristende af filmatisere. Bogen fortæller om sportshelten Roy Hobbs, og Malamuds skildring af baseballstjernen, der i en sen alder oplever en sæson som feteret stjerne for så at fortabe sit liv, som han engang tidligere har gjort det, er på én og samme tid sympatisk indforstået og ironisk og følger elementer af jagten på den hellige gral ind i skildringen, tror jeg. Nogen helstøbt bog er det langt fra, men den kan – som litterære værker jo nu engang kan det – langt bedre end film blande fantasi og virkelighed efter forgodtbefindende.

Fortællingen starter i 1924, da den unge Roy Hobbs drager til Chicago for at blive professionel boldspiller. Han er et stort naturtalent, og han drømmer om at lægge verden for sine fødder. Undervejs møder han en mystisk og forførende kvinde, som han betror sine drømme om at blive den største spiller og om at opleve folk på gaden vende sig om og hviske »se, der går Roy Hobbs«. Men kvinden, der er skæbnens instrument, vil det anderledes, og efter deres ankomst til Chicago inviterer hun ham på besøg og tager imod ham i gennemsigtigt negligé, hvorefter hun skyder ham i maven med en sølvkugle. Selv begår hun selvmord.

Efter denne prolog genoptages historien 16 år senere. Både film og roman er bevidst vage med hensyn til, hvad der er sket Roy Hobbs i de år, men vi skal forstå, at han under et omflakkende liv mener at have fundet en mening med tilværelsen. Hans forhold til baseball er blevet afklaret. Han elsker spillet, og når han nu drømmer om at få succes er det ikke mere i ungdommeligt overmod, med spillet som et middel til at blive feteret. Nej, nu er spillet blevet selve målet. Roy Hobbs er blevet lutret under de 16 lange år, underforstås det. Og meget hurtigt bliver Roy Hobbs sportens nye stjerne, hvorefter skæbnen atter driver gæk med ham.

Trænerens niece indleder et forhold til ham, som skal vise sig fatalt, thi hun er i ledtog med onde kræfter, og en tid lang kan Roy Hobbs slet ikke få styr på spillet. Først da hans ungdoms elskede fra tilskuepladserne giver sig til kende tilsmiler heldet ham atter. Men prøvelsernes tid er ikke omme. Som en anden Job må Roy Hobbs, nu for tredje gang, underkaste sig en lunefuld højere magt. Den sølvkugle han 16 år tidligere blev skudt med, har siden da rumsteret og tæret på hans helbred, og han må i huj og hast indlægges. På hospitalet får han besøg af en ny frister, der helt bogstaveligt er en repræsentant for mørkets magter, nemlig en dommer, der som barn var bange i mørke og siden har tvunget sig selv til at leve i mørke. Han ejer en part af baseballholdet. Han vil købe Roy til at lade holdet

tabe, hvorved dommeren ifølge sin kontrakt med holdets anden ejer, manageren Pop, kan købe dennes part og blive enejer. Roy afslår, og på banen sejrer han.

Ud over de nødvendige forkortelser ændrer filmens manuskriptforfattere kun på småting undervejs. Måske burde der have været ændret radikalt ved fortællingen, så de mere eller mindre skjulte paralleller til beretningen om Job og til gralslegenden og hvad der ellers måtte være af tankespind og symbolik i filmen, bedre havde kunnet integreres i en naturalisme, som er filmens anden side. Og er filmen således noget mismask, så er der til gengæld fine øjeblikke i den, og Robert Redford, der ofte undervurderes som skuespiller, er bestemt med til at give filmen kvalitet. Naturligt nok er han det i kraft af den udefinerbare kvalitet, som filmstjerner skabes af, udstråling, nærvær, personality, hvad det end kaldes, så ejer Redford det.

Og endelig synes jeg Redford falder fint ind i filmens myteskildring med sin evne til at formidle en indre styrke uden hvilken sportsstjernen Roy Hobbs ville have været helt håbløs. Redfords styrke er jo netop, at han hele tiden i sit spil evner at give et indtryk af, at han ejer uprøvede reserver at trække på, noget som gør det rimeligt at tro på Roy Hobbs som ydmyg modtager af sin skabers prøvelser. Men til gengæld giver denne kvalitet i Redfords spil et slemt modsætningsforhold til de øvrige, mere traditionelt velspillende kræfter.

Jeg tænker ikke mindt på en skuespiller som Robert Duvall, hvis »psykologisk« betingede spil slet ikke harmonerer med Redfords. Men Duvall er i øvrigt som sædvanlig fremragende i sine scener som en sportsjournalist der uafvendt spiller de onde kræfters spil. Ligesom også Wilford Brimley og Richard Farnsworth er gode og solide som manageren Pop og holdets træner.

Filmens kvinder står svagere. Hverken Barbara Hershey som begyndelsens mystiske dame eller Kim Basinger som Pops niece er spændende at følge. Bedre er Glenn Close som Roy Hobbs ungdomselskede, der som en frelsende engel (helt bogstaveligt, tror jeg, skal hun opfattes som sådan, når kameraet fanger hende ind blandt tilskuerne, da hun rejser sig og er klædt helt i hvidt) sætter ham i stand til at bevare sin tro og dermed vinde kampen for sine holdkammerater og sig selv.

Som iscenesætter er Levinson her noget usikker i valget af virkemidler. De kulørte billeder fra Roy Hobbs' ungdom hører snarere hjemme i et Douglas Sirk-melodrama, og det lykkes aldrig for instruktøren at skabe troværdighed i de scener, der skal skildre ondskaben.

Det er med andre ord ganske usikkert at bestemme graden af Barry Levinsons talent, men han forekommer i hvert fald at have et meget sikkert tag på skuespillere ligesom han synes mere på hjemmebane i en naturalisme end i det symbolladede.

At han på den anden side er et kommende talent tror jeg ikke der kan være nogen tvivl om.

Før han begyndte at skrive for film arbejdede han som forfatter på the Carol Burnett Show. Forinden havde han forsøgt sig som skuespiller, men han har erklæret, at han føler sig »lost, når han skulle sige replikker, og det er jo unægtelig meget af et handicap for en skuespiller.

Til gengæld har Barry Levinson beskrevet sin oplevelse af instruktørjobbet således: »For the first and only time in my life, I did something that actually exceeded my expectations. I don't remember an experience as gratifying as directing a movie«.

Til venstre Robert Redford som naturtalentet Roy Hobbs sammen med sin ungdoms kærlighed, som han tilfældigt genser, Glenn Close spiller hende neddæmpet og smukt. Derunder Robert Redford sammen med Richard Farnsworth som baseballtræneren i en scene fra »The Natural«. Nederst Ellen Barkin og Daniel Stern i en forsoningsscene i filmen »Diner«.

DINER

Diner. USA 1982.

P-selskab: MGM/SLM Entertainment. **Ex-P:** Mark Johnson. **P:** Jerry Weintraub. **I-leder:** Ken Swor. **Instr:** Barry Levinson. **Instr-ass:** D. Scott Easton, Win Phelps, Robert Rooy. **Manus:** Barry Levinson. **Foto:** Peter Sova. **Kamera:** Don Sweeney, Ted Churchill. **Farve:** Metrocolor. **Visuel-kons:** Gene Rudolf. **Lys-kons:** Richard Falk, Sr. **Klip:** Stu Linder. **Ark:** Leon Harris. **Dekor:** R. Chris Westlund. **Sp-E:** Charles R. Schulties. **Kost:** Gloria Gresham. **Musik:** Bruce Brody, Ivan Kral. **Musik-sup:** Harry V. Lojewski. **Sange:** »It's All in the Game« af Charles G. Dawes, Carl Sigman, med Tommy Edwards; »Whole Lotta Shakin' Goin' On« af Doc Pomus, Mort Schuman; »I Wonder Why« af Ricardo Weeks, Melvin Fair, med Dion and the Belmonts; »Dream Lover« af Bobby Darin; »Beyond the Sea« af Jack Lawrence, Charles Louise, A.G. Trenet, Albert Abraham Lasry, med Bobby Darin; »I've Got You Under My Skin« af Cole Porter, med Frank Sinatra; »Come Go With Me« af C.E. Quick, med The Dell-Vikings; »Honey Don't« af og med Carl Perkins; »Run Rudolph Run« af Marvin Brodie, Johnny Marks; »Merry Christmas Baby« af Lou Baxter, Johnny Moore, med Chuck Berry; »Ubangi Stomp« af Charles Underwood, med Warren Smith; »Take Out Some Insurance« af og med Jimmy Reed; »Havin' Fun« af Peter Chatman, med Memphis Slim; »Ain't Got No Home« af og med Clarence Henry; »Smokestack Lightning« af C. Burnett, med Howlin' Wolf; »Whole Lotta Loving« af A. Domino, D. Bartholomew, med Fats Domino; »Mr. Blue« af Dewayne Blackwell, med The Fleetwoods; »Fascination« af F.D. Marchetti, Dick Manning, med Jane Morgan; »Where or When« af Richard Rodgers, Lorenz Hart, med Dick Haymes; »Reconsider Baby« af og med Lowell Fullson; »Somethin' Else« af S. Sheeley, Bob Cochran, med Eddie Cochran; »A Thousand Miles Away« af J. Sheppard, W.H. Miller, med The Heartbeats; »Don't Be Cruel« af Otis Blackwell, Elvis Presley, med Elvis Presley; »Why Don't You Do Right?« af Joe McCoy, med Lillian »Lil« Green; »Goodbye Baby« af og med Jack Scott; »Blue Moon« af Richard Rodgers, Lorenz Hart. **Musikbånd:** Joe Tuley. **Tone:** Paul Hochman, Darin Knight, Chris Jenkins, Larry Stenswold, Gary Alexander.

Medv: Steve Guttenberg, Daniel Stern, Mickey Rourke, Kevin Bacon, Timothy Daly, Ellen Barkin, Paul Reiser, Kathryn Dowling, Michael Tucker, Jessica James, Colette Blonigan, Kelle Kipp, John Aquino, Richard Pierson, Claudia Cron, Tait Ruppert, Tom V.V. Tammi, Pam Gail, Lauren Zaganas, Sharon Ziman, Mark Margolis, Ralph Tabakin, Frank Stoegerer, Nat Benchley, Frank Hennessy, Marvin Hunter, Steve Smith, Lee Case, Clement Fowler, Howard »Chips« Silverman, Ted Bafaloukos, Barney Cohen, Bruce Kluger, Bruce Elliot, Carole Copeland, Aryeh Cooperstock, Brian Constantini, Florence L. Moody, Mary Lou Vukov, Alan Kaplan, Donald Saiontz, Chief Gordon, Beverly Sheehan, Dusty Clare.

Længde: 110 min. **Udl:** UIP. **Prem:** 28.9.84 – Grand.

DEN BEDSTE

The Natural. USA 1984. **P-start:** 1.8.83.

P-selskab: Tri-Star. **Ex-P:** Roger Towne, Philip M. Been. **P:** Mark Johnson. **As-P:** Robert F. Colesberry. **I-leder:** Robert F. Colesberry, Peter Burrell. **Instr:** Barry Levinson. **Instr-ass:** Chris Soldo, Patrick Crowley, Tom Davies, Carol Smetana. **Manus:** Roger Towne, Phil Dusenberry. **Efter:** Roman af Bernard Malamud (1952). **Foto:** Caleb Deschanel. **Kamera:** Craig Denault. **Farve:** CFI. **Klip:** Stu Linder, T. Battle Davis, Andy Blumenthal, Jere Huggins. **P-tegn:** Angelo Graham, Mel Bourne. **Ark:** James L. Murikami, Speed Hopkins. **Dekor:** Bruce Weintraub, Casey Hallenbeck, John Sweeney. **Rekvis:** Barry Bedig. **Kost:** Bernie Pollack, Gloria Gresham, James Melillo. **Musik:** Randy Newman. **Arr:** Jack Hayes. **Musikbånd:** Joe Tuley. **Sp-E:** Roger Hansen. **Tone:** Bill Phillips, Christopher Jenkins, Gary Alexander, Larry Stenswold, Jeff Wexler, Chris McLaughlin, James Stuebe. **Lyd-E:** Hal Sanders, Andrew Patterson, Jimmy Ling.

Medv: Robert Redford, Robert Duvall, Glenn Close, Kim Basinger, Wilford Brimley, Barbara Hershey, Robert Prosky, Richard Farnsworth, Joe Don Baker, John Finnegan, Alan Fudge, Paul Sullivan, Jr., Rachel Hall, Robert Rich III, Michael Madsen, Jon Van Ness, Mickey Treanor, George Wilkosz, Anthony J. Ferrara, Philip Mankowski, Danny Aiello, Eddie Cipot, Joe Castellano, Ken Grassano, Robert Kalaf, Barry Kivel, Steven Kronovet, James Meyer, Michael Starr, Sam Green, Martin Grey, Joseph Mosso, Richard Oliveri, Lawrence Couzens, Duke McGuire, Steven Poliakchik, Kevin Lester, Joseph Charboneau, Robert Rudnick, Ken Kamholz, Sibby Sisti, Philip D. Rosenberg, Christopher D. Rehbaum, Nicholas Koleff, Jerry Stockman, James Quamo, Joseph Sternad, James Mohr, Ralph Tabakin, Dennis Gould, Joshua Abbey, Gayle Vance, Peter Poth, George Scheitinger, Bernie McInerney, Elizabeth Ann Klein, Charles Sergis, Edward Walsh, Buffalo Swing Orchestra.

Længde: 133 min. **Udl:** Columbia-Fox. **Prem:** 12.10.84 – ABCinema + Cinema 1-8.